

In gesprek met cliënten over seksualiteit

Hoe pak ik dit aan?

Artikel: 2016-001

Datum: 5-02-2016

Auteur: Anne Marie Vaalburg

Helaas komt in de zorg het onderwerp seksualiteit vaak pas aan de orde als een cliënt grenzen van een medecliënt of van een medewerker overschrijdt. Dat is jammer, want seksualiteit hoort bij het leven. Mensen beminnen elkaar, genieten van elkaars lichaam, hebben behoefte aan intimiteit. Ook ouderen!

Seksualiteit verdient een plek in de zorg. Dan hebben we het niet over fysieke seksuele handelingen, maar over het herkennen van seksuele behoeftes en het ondersteunen en mogelijk maken van seksualiteit en relaties met anderen.

Vind je het lastig om het gesprek over seksualiteit met je cliënten op gang te brengen? Zorgleefplanwijzer.nl geeft je een aantal tips.

Tips om het onderwerp seksualiteit in het gesprek met cliënten minder beladen te maken:

- Zorg dat liefde en lust gewone onderwerpen zijn. Hang liefdevolle kunst aan de muur, vier Valentijnsdag!*
- Vraag eens naar ervaringen van cliënten op het gebied van liefde en lust. Bijvoorbeeld: was uw man/ vrouw uw eerste liefde? Waar heeft u uw man/ vrouw ontmoet? Zou u weer eens verliefd kunnen worden? Hoe hebben uw kinderen zich gedragen in de flowerpowertijd? Zijn uw kinderen getrouwd of wonen ze samen? Hoe kijkt u daar tegen aan? Hoe ging dat in uw tijd?*
- Werk je intramuraal dan kun je in het intakegesprek en de periode van kennismaking het onderwerp bij echtparen als volgt aankaarten: Ik kan me voorstellen dat het pijnlijk / lastig voor u is dat u door deze opname niet meer met elkaar samenwoont. Wij kunnen ons heel goed voorstellen dat u behoefte heeft aan privacy en om u samen terug te trekken. Dat is hier gelukkig goed mogelijk, u kunt ...[uitleggen waar men zich terug kan trekken, hoe privacy gewaarborgd wordt]. Door uw aandoening kunnen er dingen veranderen in de beleving van of behoefte aan seksualiteit, mocht u hierover met iemand willen praten, schroom dan niet dit aan ons te vragen.

Ook als je in de thuiszorg werkt, kan seksualiteit een onderwerp zijn. Lees de casus van Irene Muller Schoof in het boekje Seksualiteit,

<http://www.kluwershop.nl/zorgmarkt/details.asp?pr=13848> die je onderaan dit artikel vindt.

- Als een cliënt niet meer in staat is zelf zijn behoeftes kenbaar te maken, kun je aan familie vragen: Is uw vader/ moeder nog seksueel actief? Heeft uw vader / moeder de laatste tijd laten merken seksuele behoeftes te hebben?
- Een grote valkuil is te denken dat bewoners op jouw werk wonen, terwijl het natuurlijk omgekeerd is: jij werkt in hun woning. Het kan heel confronterend zijn als een bewoner sekssites bezoekt of twee bewoners bij elkaar in bed klimmen. Je eerste neiging kan zijn het te verbieden. Maar realiseer je dat je bij iemand thuis bent. Vervolgens kun je inventariseren hoe je een bewoner kunt ondersteunen, bijvoorbeeld door meer privacy te bieden of een groter bed te zoeken.
- Wie nieuwsgierig is kan veel van ouderen leren. Als je je als zorgverlener openstelt voor ouderen en de intieme zaken die hen bezig houden, kun je veel inspiratie opdoen voor je werk en je leven. Zij hebben meer meegemaakt dan jongeren, ook seksueel.

* tip overgenomen van Marcelle Mulder TvV juli 2010

Casus

Bron: Boek *Seksualiteit uit de serie Zo mooi anders in de zorg*, p.36, Kluwer (2009)

Je bent deze week drie keer bij meneer Van Veen geweest om hem te helpen met zijn ADL. Het viel je op dat steeds als jij bij hem kwam er seksueel getinte opmerkingen werden gemaakt. En het leek wel of het erger werd naarmate de week vorderde. Je voelt je helemaal niet meer op je gemak bij deze meneer. Je wilt zijn handen steeds ontwijken, wil zijn opmerkingen niet meer horen en bent het zat om steeds naar zijn erectie te kijken. Zo kan het echt niet langer.

Je hebt er met een aantal collega's over gesproken. Zij hebben ook last van deze meneer. Ook naar hen maakt hij seksueel getinte opmerkingen. Je collega's willen niet meer naar hem toe, ze vinden het te vervelend om ermee geconfronteerd te worden en ontwijken hem liever. Jij vindt dat niet de oplossing van dit probleem.

Je trekt de stoute schoenen aan en gaat naar meneer Van Veen om te praten over het probleem. Je weet dat erotische gevoelens bij het leven horen en vanuit die gedachte spreek je meneer Van Veen aan, als hij tijdens het wassen weer seksueel getinte opmerkingen maakt en dit keer een hand op je bil heeft gelegd. Je benoemt het gedrag dat je vervelend vindt en vertelt meneer dat je zijn erotische gevoelens begrijpt en accepteert, maar dat hij ook jouw grenzen moet accepteren.

Je zegt hem dat je graag met hem wilt praten over zijn gevoelens en hoe hij daarmee om kan gaan, maar dat je zijn opmerkingen tegen jou en de aanraking niet wilt. Je vertelt dat je je afvraagt waar de erotische gevoelens uit ontstaan. Wat is het dat deze gevoelens doet aanwakkeren?

Meneer Van Veen is opgelucht dat je het ter sprake brengt. Hij vertelt dat hij deze gevoelens niet kan onderdrukken. Hij wordt geprikkeld door de nabijheid van een vrouw en door aanraking. Hij vertelt verder dat hij zeer gefrustreerd is wat betreft zijn seksualiteit. Hij masturbeerde vroeger elke avond voor het slapengaan zonder medeweten van zijn vrouw. Dan kon hij lekker slapen en voelde hij de beperkingen van zijn parkinson niet zo heftig. Maar nu kan hij het niet meer, juist door die parkinson.

Dit is een uitgave van V&VN. Vanuit 'Zorg voor Beter' biedt V&VN (voorheen Sting) ondersteuning bij de invoering van zorgleefplannen. Kijk voor meer informatie op www.venvn.nl of www.zorgleefplanwijzer.nl, een interactieve site voor zorgverleners rondom de invoering van het zorgleefplan.

Hij baalt daar zo van. Nu kan hij zijn seksuele gevoelens niet kwijt en raakt gefrustreerd van iedere prikkel op dat gebied. Hij kent zichzelf haast niet meer terug. Hij vindt zichzelf veranderd in een vieze oude man. 'Wat wilt u eraan doen, meneer Van Veen?', vraag je aan hem. 'Zou u zelf een oplossing kunnen vinden voor deze situatie?' Meneer Van Veen denkt diep na. Het liefst zou hij weer kunnen masturberen, maar dat gaat niet meer. 'Ik zou het met mijn vrouw kunnen bespreken,' oppert hij 'maar ik geloof niet dat ik haar durf te vragen het bij mij te doen.' Uiteindelijk spreken jullie af dat je de volgende dag terugkomt en het probleem bespreekt met zijn vrouw erbij.

Dan voelt meneer Van Veen zich gesteund. Zelf ga je onderzoeken of er voor meneer Van Veen mogelijkheden zijn voor als zijn vrouw het niet ziet zitten haar man op deze manier te helpen. Jullie geven aan het eind van het gesprek aan dat het goed is geweest het probleem op tafel te leggen. Zo kan er ook daadwerkelijk een oplossing gezocht worden. Het is voor jullie beiden een heel intiem gesprek geweest.

Mogelijke vragen voor teambespreking:

Individueel

- Lees de casus en bepaal voor jezelf wat jij zou doen in bovenstaande casus. Waar trek jij je grens? Schrijf dat voor jezelf op.

Team

- Bespreek met elkaar wie welke grens trekt. Let erop dat dat voor iedereen ergens anders kan zijn.
- Bespreek met elkaar óf en hóe je op andere manieren met meneer van Veen om had kunnen gaan.

Individueel

- Reflecteer op alles wat je gehoord heb en bepaal voor jezelf of je het in de toekomst anders wil gaan doen, op welke manier en bij welke cliënt je dat nieuwe gedrag concreet kunt gaan uitproberen. Noteer dit.